

„Több embert ismerek, akiknek szárnya van – igenis szárnya. Csak nem szoktak erről beszélni, nem is lenne helyénvaló. Még viselni is rejtve szokták, zakó, kabát vagy blúz alatt. Elvégre nem lehet fedetlen szárnyakkal villamosra szállni, még akkor se, ha nincsen tábla, amely kimondaná: »Szárnyakkal fel szállni tilos!«” (Ancsel Éva)

Levél Dr. Sallai Évának...

Drága Éva!

Tudom, hogy az égi postások sohasem kézbesítik neked a levelem, tudom az eszemmel, de a szívem az egészen más kérdés. A szívem azt súgja, hogy vannak még apró csodák, különben mi is lenne velünk?

Rád gondolok, és nagyon hiányzol. Most, hogy próbálom időrendbe szedni azt a sok-sok évet, amikor egymás életének részesei voltunk, eszembe jut a megismerkedésünk. Szinte látom, mint egy filmet, ahogy berobbantál a kis terembe a veszprémi Megyei Pedagógiai Intézetben, ahol várakoztunk, hogy elkezdődjön a pedagógus-továbbképzés, amelyre jelentkeztünk. Szó szerint beviharzottál, hajszálpontosan érkezted, és azonnal átrendeztetted a termet. Mi, mint a jó diákok szépen egymás mögött ültünk az asztaloknál, előttünk a füzet és a toll. Akkoriban, az 1990-es évek elején, erről szólt a továbbképzés, jegyzetelésről. Hallgattuk az előadókat, akik között valóban voltak olyanok, akiknek minden szava aranyat ért, és nem győztünk körmölni, de olyan is volt, akinek az előadásán alig tudtuk nyitva tartani a szemünket. A továbbképzés az én esetemben nem is volt kérdés, hiszen már nyár elején letette az asztalunkra Thomas Gordon TET című könyvét drága igazgató bácsim, akit gyerekként is imádtam, most pedig beosztott tanáraként végtelenül tiszteltem a tájékozottságáért, a friss gondolkodásáért. Ősszel aztán ott kötöttem ki a veszprémi várban, az ódon falak között, abban a kis teremben, a többiekkel együtt, hogy még részletesebben megismerhessük a Gordon-modellt, amely a könyv alapján nagyon izgalmasnak látszott. A szokásos, jegyzetelő továbbképzéshez képest teljesen más történet. Akkoriban ez nekem és talán mindnyájunknak olyan volt, mintha kinyílt volna egy ajtó, és hirtelen egy teljesen más világ tárult volna elénk. Rajtad, a te működéseden, a stílusodon keresztül ismertük meg igazán a módszert a tréning mint továbbképzési forma teljesen újszerű gyakorlatai, játécai segítségével. Te voltál a modellje, a mintája a gordoni viselkedésnek, életfelfogásnak. Később, amikor már együtt tartottunk tréningeket, mindig nagyon fontos volt, hogy azokat a feladatokat kaptam meg, amelyeket már tudtam én is modellezni, és az enyémekek voltak. Fantasztikus volt tőled tanulni, ahogy minden résztvevő-

re rá tudtál hangolódni, ahogy minden rezdülést figyeltél, és ha kellett, finoman reagáltál is rá, mindezt úgy, hogy biztos kézzel tartottad a folyamatot a kezeden. Stabil tudásod, elfogadó, támogató attitűdöd biztonságot teremtett, mindig úgy éreztük, semmi rossz nem történhet velünk. A felkészülések is izgalmasak voltak, ott is lehetett tévedni, vitatkozni, de a legfontosabb az volt, hogy alaposan és sokat kellett tanulni. Egyik kedvenc mondásod volt, ha egy mondatot kimondunk egy témáról, még 167 mondatnak kell lenni a fejünkben, amellyel alá tudjuk azt az egyet támasztani.

Ugyan most levelet írok neked, de nem szoktunk levelezni, legalábbis papíralapon nem, de szoktunk küldeni képeslapot egymásnak a nyaralásokról, kikapcsolódásokról. Szerettem tőled képeslapot kapni, egyrészt mert gyakran láttalak fáradtnak, hajszoltnak, és ezek a lapok éppen azt jelentették, hogy most valahol pihensz, másrészt mindig odaírtad, hogy majd mesélek. És meséltél is. Nagyon jó volt hallgatni és rácsodálkozni a neked fontos dolgokra. Kicsit olyan volt, hogy már nekem is fontossá vált. Ilyenkor szó esett mindenről, szakmáról, családról, ételekről, tájakról. Tudom, hogy imádtad a provance-i tájat és talán az ottani életmódot is. Nagyon jó humorod volt, sokat nevtünk is együtt. Aból az első Gordon-tréningből lettek más tréningek is, és lettek komoly erőfeszítést igénylő munkák, feladatok, de lett belőle egy barátság is. Az a fajta, ami nincs mindig jelen a mindennapokban, de ha összefutottak a szálak, akkor ott tudtuk folytatni, ahol abbahagytuk.

A 2000-es évek eleje, közepe jelentős időszak volt. Még fiatalok voltunk, és tele voltunk energiával, tetterővel. Te különösen sok mindennel foglalkoztál, tanítottál az egyetemen Veszprémben, kidolgoztad a tanárképzés egyedi modelljét, és akkoriban kezdtél dolgozni a **videótréniggel** is. Később ez nagy szerelem lett számodra, az egyesület vezetőjeként gyökereztetted meg nálunk is a nemzetközi programot. Emlékeim szerint Szilágyi Bea segítségével egy kis csapattal kijutottunk Norvégiába egy VIG-konferenciára (Video Interaction Guidance). Csodálatos volt. Nemcsak az újszerű, fantasztikus szakmai program, az ott elérhető tudás, az iskolalátogatás, hanem a táj, az ottaniak jeges tóban való fürdözése, az éjszakai világosság, az angoltudásunk csiszolása. Ez 2002-ben volt.

2005–2006-ban a te kezdeményezésedre én is dolgozhattam veled, veletek, hiszen egy jó csapatot gyűjtöttél magad köré a **HEFOP 2.1.1. „Hátrányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségének biztosítása az oktatási rendszerben”** című pályázat keretében. Felejthetetlen és kemény szakmai munka volt ez, amely során nagyon sokat tanultunk. A tervezési, alkotási időszakban ültünk a ti konyhátokban, a miénkben és Lénáéban is, és formáltuk a program megvalósítását, hiszen a lényegét addigra már összeraktad a fejedben. Ezt is

csodáltam benned, hogy nagyon kreatívan tudtál gondolkodni, soha nem féltél kilépni a sémákból, és minket is mindig erre buzdítottál. Az volt a fontos, hogy ha problémát akarunk megoldani, és a meglévő eszköztárral nem sikerül, akkor keressünk új megoldásokat. Ha ezek nincsenek a birtokunkban, kérdezzünk, tanuljunk, kutakodjunk a lehetőségek után. Soha ne elégedjünk meg a középszerűvel, ha elegánsan és kiválóan is dolgozhatunk. Az elegancia (sok területen) is oly jellemző volt rád. Az érdekes, különleges ruháid, a finom illatú parfümjeid, a szép, választékos beszéded, mondataid, szavaid. **Professzionális tanári kommunikáció integráló iskolai környezetben.** A cím a tartalmat is elmondja. Az 50 órás képzés és az azt követő országos szakmai műhely igazi siker volt. 51 iskola 707 pedagógusa vett benne részt, és így közvetve sok-sok gyereket érintett. Reményeink szerint pozitívan. De kiket képezzünk ki tréne-reknek? – tetted fel a kérdést nekem. Így kerültek szóba azok a fantasztikus Gordon- és videotrénerek, akik aztán megvalósították az iskolákban a továbbképzési programokat. Az ő képzésük is élmény volt, mindenki számára. Az apró, szép, hangulatjavító részletek, amelyekre mindig odafigyeltél... Ha füzetet adunk, legyen a füzet szép, különleges. Ha a termet rendezzük be, legyen virág az asztalon, egy kis tea is, és várjuk az ajtóban a résztvevőket kedves mosollyal. Hm, azóta is próbálom ezt tartani.

Most ugrok az időben. Amikor már iskolavezetőként lehetőségem volt szintén egy nagy pályázatot nyerni és abban pedagógus-továbbképzést tervezni, valami különlegeset akartam adni a kollégáimnak, valami felejthetlent. Téged adtalak. Hoztál egy fantasztikus programot (**Társas kapcsolatok fejlesztése, viselkedéskultúra 2013**) nekik, amelyet szerintem sohasem felejtene el, mert időről időre felbukkant a tudásukban, sőt időnként azt mondták, ezt Évától tanultam.

Az utolsó nagy munkádban is részt vehettem, amiért hálás vagyok neked és a jó sorsomnak. Ültem a csodálatos almádi házatok nappalijában a laptopom előtt, és te akkor már betegen főztél, és közben oda-oda jöttél megnézni egy-egy ábrát vagy képet. Egyetlen kép kiválasztása is sok időbe telt, mert a szakmai igényességed ezt megkövetelte. Mindenben igényes voltál. A szavak jelentése, a mondatok üzenete döntő volt számodra. Sokszor átrágtuk magunkat a trénerkönyv és a munkafüzet anyagain. Ugyanazt értjük egy-egy megfogalmazás alatt? Vagy nem? Azt mondtad, úgy kell fogalmaznunk, hogy egy marslakónak is világos, érthető legyen. Az almádi házban olyan harmónia volt, amit csak te tudtál megteremteni. Az apró szépséges részletek és különlegességek mind-mind rólad, rólatok, a csaláodról tanúskodtak. És köztünk is harmónia volt, hiszen addigra már félszavakból is értettük egymást. Az Oktatási Hivatalban dolgoztál, és később én is elkezdhettem ott dolgozni az **EFOP-3.1.5 „A**

tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása” kiemelt projektben egy erős, szakmailag nagyon felkészült csapatban. Mire én oda-kerültem, te már a fejlesztőcsoportban sok munkán túl voltál, és éppen akkor a **PIHE (problémás iskolai helyzetek – fókuszban a megoldás)** -tréningen dolgoztál. Már szinte kész volt, nekem az utolsó simítások maradtak. Itt ismét megcsillogtattad a kreativitásodat, a szakmai frissességedet, hozzáértésedet. Olyan programot alkottál, amely a szervezetfejlesztésen át az egyéni kommunikációs eszközökig segíti a pedagógusok, iskolák napi működését. Mindig szívügyed volt az esélyegyenlőség, hiszen minden gyermekben ott a lehetőség, hogy a legjobbat, legtöbbet hozza ki magából. Csak egy kis segítség kell hozzá, egy jó pedagógus és egy „elég jó szülő”, szülőpár.

A szerződésed lejártá után én még maradtam, és e-mailben, telefonon értekeztünk. Örültem, hogy elmesélhettem neked, hogy milyen sikere volt a PIHÉ-nek a kollégák körében, hogy milyen szerethetővé vált számukra, hogy milyen sokat tanultak belőle. Örültél, és a részleteket kérdezted. A „kínai utak” hogy sikerült? A „kínai utak”? Az jól, nagyon jól. Amikor végre az egész csapat rájött, hogy csak együtt képesek mozdulni, tenni bármit is, hogy egyedül nem megy, hogy az egyedüli mozdulat a többiek esélyeit is rontja, hogy együtt minden megoldható, hogy bízhatnak egymásban, az felemelő és megható érzés volt.

Aztán már nem akartad, hogy lássanak, lássalak, nem akartad a telefonálást sem, csak egy-egy rövid üzenetben tudattam veled, hogy gondolok rád.

Utolsó e-mailedben azt írtad, majd jelentkezel...

Balatonvilágos, 2024. 01. 10.

Kozmáné Kovásznai Mária